

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

בבא בתרא צג

עניין: מנהג גדול היה בירושלים

מהרש"א

גמ' המוליך הטיח כו'. רשב"ג אומר נותן לו דמי בושתו כו'. וקשה להא' רשב"ג מחייב מדינא דגרמי ומאי קאמר מנהג כו' דמשמע אינו אלא מנהג וע"ק מלת גדול ומה ענין מפה הפרוסה ויש לפרש דרשב"ג לא קאמר דינא אלא בנושא שטר אבל צחנס לא מחייבו משום גרמא וקאמר דלעפ"כ היו מנהג צירושלים המוסר כו' אף לתקן צחנס דהיינו דנקט לחזירו היו נוהגין מנהג גדול משום דגדולה מצוה זו כדלמרינן דגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה וכן קאמר עוד מנהג גדול כו' ע"ש גדולה מצוה זו ומפה פרוסה כו' לכל זמן הכנסת אורחים היה הפתח פתוח לרוחה כמ"ש צמדרשות גבי אברהם אבינו על והוא יושב פתח האהל והוא היה דר צמקום שאין בו היוק ראייה ולא (י) היה לריך למפה בפני הפתח אבל צירושלים שהיה בו היוק ראייה כל זמן שהיה פתוח כדי שיכנסו האורחים היה מפה פרוסה נגד כל חלל צפנים הפתח מפני היוק ראיית בני ר"ה שמצחוץ ואפשר שהיה זה צמפה ע"ש הסעודה כדלמרינן פורס מפה כו' וקאמר נסתלקה המפה והיו נוטלין הדלת שלא יכנסו עוד אורחים ואפשר שעשו זה לדקדה צאורחים שהיו מהוגנים כמו שיצואר לתמו אההיא דקל מחתו אורח כו' ע"ש:

עין אליהו

דף צג ע"ב רשב"ג אומר מנהג גדול היה בירושלים המוסר סעודה לחברו וקלקלה נותן לו דמי בושתו ודמי בושת אורחיו. הענין שאמרו מנהג גדול מכלל דאיכא קטן וכמו דפריך הגמרא (בשבועות פ' כל הנשבעין) תקנות גדולות מכלל דאיכא קטנות. הוא שמבואר באבות ר' יוסי בן חנן איש ירושלים אומר יהי ביתך פתוח לרוחה ופי' הרמב"ם שיהא לך שער פתוח לדרך הולכי דרכים שכל הולך בדרך שיצטרך לדבר או שירעב או יצמא יכנס לבית מיד. ומסתמא כן קימו אנשי ירושלים שהיו נזהרים מאד במצות הכנסת אורחים ואח"כ עשו תקנה גדולה מזו שכ"כ גדולה היתה בעיניהם מצות הכנסת אורחים כי מנהג גדול היה אצלם בעת שנתנו סעודה לחברו וקלקל חייב היה לשלם עבור בושתו ובושת חברו.

והא דקאמרה הגמ' מנהג כי ע"פ הדין דגרמא בנוקין דחייב הוא קנסא וכיון שקלקל הסעודה בשוגג א"כ ע"פ הדין היה פטור והם עשו מנהג שישלם בושתו ובושת האורחים. ואף למ"ד דדינא דגרמא הוא מדאורייתא אך מבואר (בסוף פ' שני דב"ק) דבושת אינו חייב כ"א כשמתכוין להזיק הכא קלקל בשוגג ומזה היה בושת לאורחים בלי כוונתו וא"כ ע"פ דין היו פטורים. והמנהג היה דישראל דמי בושתו וכו'. ומה דקאמרה הגמ' המוסר סעודתו לחברו דוקא לחברו שיוודע שיש לו אורחים ואף שקלקל בשוגג עם כל זה מחויב לשלם הבושת של אורחים. אבל אם מסר סעודתו לאחר שאינו חברו אזי אף אם קלקל פטור הוא מלשלם בושת דיכול לומר לא ידעתי שיש לך אורחים כנ"ל. (ועיין במהרש"א).

איכה רבה ד, ד

חנם. רבי שמעון בן גמליאל אומר זה ימנהג גדול היה בירושלים, פורשין מטפחת על גבי הפתח, כל זמן שהמטפחת פרושה אורחין נכנסין, נסתלקה המטפחת אין רשות לאורחין להכנס אלא שלש פסיעות. דבר אחר, מה היתה יקרותן. שהיו מוסרין הסעודה לטבח, אם נתקלקל דבר בסעודה היו עונשין את הטבח, הפל לפי כבודו של בעל הבית והפל לפי כבוד האורחין.